

فراموش شده: خانه تاریخی «محمدی»

شعبان شریف

هم‌زمینه نفوذ بیشتر نور حرارت بخش آفتاب رابه اعماق اتاق هادر زمستان ممکن می‌سازد.

مشخصات معماری

این بنا در یک طرف حیاط و در دو طبقه ساخته شده است. تنها ورودی آن در ضلع شرقی دیوارهای حیاط واقع شده است و به این ترتیب پس از گذر از یک دالان کوتاه، وارد حیاط می‌شویم که کمی پایین‌تر از خیابان است. تزئینات نمای آن، کاشی‌کاری و آجرکاری است؛ البته از این نما و زیبایی‌هایش فقط بخش اعظم کاشی‌کاری‌ها باقی مانده و قسمت آجرکاری و دیگر بخش‌های نمای ساختمان با تخریب شده یا اینکه سیمان سفید روی آن را پوشانده است. آجرکاری‌های نمای این خانه از نوع خفته راسته یک طرفه جناغی است. البته در یک دیوار حیاط (دیوار سمت چپ توده) طاقی‌های فروخته‌ای با سکوهای کوتاه در پایین آن دیده می‌شود که آجرکاری داخل آن‌ها کمی متفاوت‌تر است؛ آجرکاری داخل این طاق‌ها، خفته راسته یک در میان گل دار است.

در فضای داخل ساختمان هم می‌توان تزئیناتی را مشاهده کرد؛ این تزئینات اغلب سالم، از نوع گچ‌بری و نقاشی هستند. نمای طبقه پایین شامل ۴ پنجره و یک درب ورودی در وسط است که به اتاق‌ها تقارن بخشیده است. نمای طبقه بالا هم شامل ۷ پنجره است که پنجره بالایی ورودی، سنتوری بزرگتری در مقایسه با سایر پنجره‌ها دارد. باید این نکته را هم اشاره کرد که بخشی از طبقه پایین، که از نمای بالا حذف شده است، به دلیل الحاقات بعدی نباشد؛ این بخش شامل یک توده یک طبقه در سمت راست بنا می‌شود.

منزل مسکونی «محمدی» در خیابان نواب صفوی، خیابان عباسقلی خان، کوچه محمدیه، کوچه شهید رکابی، پلاک ۹۹ قرار دارد. اگرچه این بنا ثبت ملی شده است، اما برای خیلی از اهالی منطقه و مسئولان شهر شناخته شده نیست.

وجه تسمیه

بررسی‌ها نشان می‌دهد که این بنا در حدود صدسال پیش ساخته شده است؛ مالک اولیه آن «صراف» نامی بوده است که اطلاعات زیادی درباره شغل و موقعیت اجتماعی‌اش در دست نیست؛ فقط می‌توان در همین حد اشاره کرد که ایشان حدود ۷۰ سال پیش منزل خود را به آقای محمدی فروخته است. از آن زمان تاکنون آقای محمدی مالک این خانه است؛ به همین دلیل خانه به نام «محمدی» در میان مردم شهره شده است.

بررسی‌های میدانی به ما می‌گوید که کاربری این منزل از ابتدای ساخت تا حدود ۶۰ سال پیش مسکونی بوده است، اما در چندسال اخیر علاوه بر کاربری مسکونی به عنوان مسافر خانه نیز استفاده می‌شده است، البته اغلب مسافران که در این خانه ساکن می‌شوند یا آشنای صاحب خانه یا جرزواتران پاکستانی امام رضا (ع) هستند. متأسفانه تاکنون هیچ گونه پژوهشی در مورد این خانه انجام نشده است. همان‌طور که ذکر شد فقط می‌دانیم مالک اولیه پس از حدود ۳۰ سال سکونت، منزل را به خانواده «محمدی» واگذر می‌کند؛ از آن زمان تاکنون آقای محمدی و پسرش در این خانه زندگی می‌کنند.

حریم اثر

سازمان میراث فرهنگی و گردشگری هیچ‌گونه اقدامی در خصوص تعیین حریم این بنا انجام نداده است، اما با توجه به اینکه منزل هم جوار این بنا تخریب شده و تاچندی دیگر ساخته می‌شود، خطر خدشه دار شدن حریم بصری این بنا نیز وجود دارد. از طرفی دیگر، قرارگیری خانه تاریخی «محمدی» نسبت به املاک هم جوارش قدری نگران کننده است؛ به این معنا که خانه مقداری جلوتر از قسمت‌های هم جوارش قرار گرفته و اگر بنا بر عقب نشینی این قسمت از خیابان باشد، حریم این بنای تاریخی چندان مشخص نیست و باید برای آن چاره‌ای اندیشید.

ویژگی اصلی

ویژگی خاص این بنا همان دوران ساخت آن، یعنی دوره قاجاریه، است. معماری آن دوران را می‌توان به وضوح در این بنا دید. نوع خاص تزئینات و آجرکاری، که ترکیبی از فرم‌های دوران خود و فرم‌های وام گرفته شده است، می‌تواند از خصوصیات بارز خانه «محمدی» به حساب آید. از دیگر ویژگی‌های این خانه جهت گیری یکی از اضلاع حیاط به جانب قبله است که هم بیشترین میزان سایه را در ساعات تاب‌آلود تابستان فراهم می‌آورد و

نوع بهره‌برداری

تغییر کاربری این خانه به مسافر خانه در طول سال‌های گذشته، تغییراتی را در شکل بنائیز به وجود آورده است؛ اما مهم‌ترین دخل و تصرف انجام شده، همان الحاق توده یک طبقه در ضلع شمالی است که حدود ۳۰ سال قبل انجام شده است. بام این توده الحاقی به عنوان تراسی برای طبقه دوم استفاده می‌شود. همچنین ساختن دو سرویس بهداشتی در دیوار روبه‌روی توده اصلی بنا برای پاسخگویی به مسافران از جمله همین تصرفات است. دخل و تصرفات نما هم شامل سیمان کردن بخش‌هایی از نما و تعویض در و پنجره‌های قدیمی با در و پنجره‌های آهنی است. با این تفاسیر تعمیرات زیادی در این بنا صورت نگرفته است؛ تنها تعمیرات انجام شده مربوط به سنگ فرش حیاط در بخش‌هایی است که تخریب شده یا مرمت بخش‌هایی از نماست که رطوبت باعث خرابی آن شده است.

وضعیت موجود

با توجه به مراقبت‌های صاحب خانه از این اثر و جریان داشتن زندگی در آن، می‌توان گفت که وضعیت نسبی منزل مسکونی آقای محمدی مناسب است و تنها بخش‌های داخلی بنا و بخشی از کاشی‌کاری نما به مرمت فوری نیاز دارد.

سازمان میراث فرهنگی و گردشگری هیچ‌گونه اقدامی در خصوص تعیین حریم این بنا انجام نداده است، اما با توجه به اینکه منزل هم جوار این بنا تخریب شده و تاچندی دیگر ساخته می‌شود، خطر خدشه دار شدن حریم بصری این بنا نیز وجود دارد

سازمان میراث فرهنگی و گردشگری هیچ‌گونه اقدامی در خصوص تعیین حریم این بنا انجام نداده است، اما با توجه به اینکه منزل هم جوار این بنا تخریب شده و تاچندی دیگر ساخته می‌شود، خطر خدشه دار شدن حریم بصری این بنا نیز وجود دارد

